

УДК 631.1:336

JEL Classification: M14, Q56

DOI: <https://doi.org/10.64076/eecsr250708.17>

Гопка М. Д.,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Управління в аграрному секторі України перебуває на етапі глибокої трансформації, зумовленої впливом комплексу зовнішніх і внутрішніх викликів, серед яких слід виокремити прогресуючі зміни клімату, посилення інтеграційних процесів у напрямку зближення з Європейським Союзом, зростання військово-політичних ризиків, дефіцит трудових ресурсів, а також наростання конкуренції на глобальних агропродовольчих ринках. Крім того, спостерігається поява нових вимог з боку міжнародних фінансових інституцій і донорських організацій щодо підвищення рівня прозорості, екологічної відповідальності та соціальної орієнтованості діяльності сільськогосподарських суб'єктів господарювання. В контексті імплементації цілей сталого розвитку та адаптації до змін зовнішнього середовища, однією з ключових управлінських парадигм, що здатна забезпечити довгострокову стійкість і конкурентоспроможність агропідприємств, виступає впровадження системи екологічного та соціального управління.

Зростаючий інтерес фінансових інституцій до ESG-комплаєнсу та сталих інвестицій дедалі більше формує нову архітектуру взаємовідносин між агробізнесом і фінансово-кредитною системою. Такі чинники, як дотримання принципів екологічної безпеки, соціальної відповідальності, етичного ведення бізнесу та прозорості управлінських рішень, розглядаються не лише як маркери репутаційної стійкості підприємства, але й як необхідні передумови для доступу до зовнішніх джерел фінансування, у тому числі пільгового та довгострокового [1].

У сучасних умовах зростаючої інтеграції України до європейського ринку капіталу, внутрішня фінансова система, зокрема банківський сектор,

поступово адаптує інструменти та критерії кредитування відповідно до стандартів сталого розвитку. Особливої актуальності це питання набуває в аграрному секторі, де підприємства все частіше розглядаються банками як об'єкти фінансування за умови впровадження екологічного та соціального управління. Такі підходи дозволяють фінансовим установам знизити екологічні, соціальні та репутаційні ризики, водночас орієнтуючись на стратегічні пріоритети міжнародних партнерів у сфері відповідального інвестування. Екологічні сертифікати (наприклад, ISO 14001), програми з енергоефективності, звітність за соціальними показниками, участь у проектах розвитку громад — дедалі частіше розглядаються як конкурентна перевага або навіть як передумова для позитивного рішення про надання фінансування. Згідно з даними та звітами Sustainable banking and finance network [2], банки у партнерстві з міжнародними інституціями починають інтегрувати ESG-фільтри у процес оцінки кредитоспроможності, зокрема в аграрному секторі.

Одним із яскравих прикладів інституціоналізації відповідних підходів на національному рівні є діяльність Фонду розвитку підприємництва (ФРП), який реалізує програми пільгового фінансування малого та середнього бізнесу, включно з аграрною сферою, у співпраці з урядом Німеччини (через KfW), Європейським Союзом, Світовим банком та іншими міжнародними структурами. Згідно з умовами більшості програм, ФРП заохочує впровадження принципів енергоефективності, дотримання екологічних стандартів, підвищення соціальної відповідальності, підтримку зайнятості вразливих категорій населення, що прямо корелює із ключовими компонентами ESG. Вимоги до прозорості нефінансової звітності або обґрунтування соціально-екологічної складової проєктів часто виступають вагомим критерієм при оцінці заявок [3]. Таким чином, тісна взаємодія українських банків із міжнародними фінансовими структурами не лише формує нову кредитну політику, орієнтовану на сталість, але й створює інституційне середовище, сприятливе для масштабного впровадження ESG-управління в агропромисловому комплексі.

Слід також підкреслити, що аграрні підприємства в умовах сьогодення виконують не лише функцію виробництва сільськогосподарської продукції, а й виступають активними суб'єктами природокористування та соціального впливу. У екологічному вимірі сільське господарство характеризується значним антропогенним навантаженням на довкілля, що проявляється у надмірному використанні агрохімікатів, деградації ґрунтів,

викидах парникових газів, зменшенні біорізноманіття та зміні структури ландшафтів. У соціальному вимірі — галузь є важливим джерелом зайнятості в сільських громадах, чинником збереження демографічного потенціалу та соціальної згуртованості.

Повномасштабна війна в Україні суттєво загострила екологічні та соціальні проблеми аграрного виробництва. Руйнування інфраструктури, масове переміщення населення, мілітаризація земель сільськогосподарського призначення, втрата трудових ресурсів, підвищення екосистемних ризиків — усе це актуалізувало потребу в нових управлінських рішеннях, які б відповідали вимогам сталості. Відтак, екологічне та соціальне управління набуває не лише прикладного, але й стратегічного значення — як для окремих агропідприємств, так і для галузі в цілому.

У цьому контексті екологічне та соціальне управління виступає концептуальною основою для ширшої управлінської парадигми — ESG-підходу (Environmental, Social, Governance), що формується як інтегрована рамка оцінювання сталості та відповідальності підприємства. Компоненти E (екологія) та S (соціальні аспекти) становлять ключові напрями відповідального ведення бізнесу, особливо в аграрному секторі, де виробничі процеси залежать від природних ресурсів і впливають на локальні громади. Однак ESG охоплює й третій, не менш важливий вимір — Governance (G), що передбачає впровадження ефективної системи корпоративного управління, антикорупційної політики, прозорих механізмів ухвалення рішень, внутрішнього контролю, а також дотримання національного й міжнародного права. Таким чином, ESG не зводиться лише до екологічних або соціальних ініціатив, а постає як комплексна управлінська модель, здатна забезпечити інституційну зрілість, адаптивність до зовнішніх змін та довгострокову стійкість агропідприємств.

З огляду на умови післявоєнного відновлення економіки України, впровадження ESG-підходів у сільському господарстві має стати не лише інструментом адаптації до нових викликів, але й чинником побудови довіри з боку банків, інвесторів та міжнародних донорів. Сучасні тенденції у міжнародній кредитно-інвестиційній політиці засвідчують системне посилення вимог до сільськогосподарських суб'єктів щодо розкриття нефінансової інформації. Акцент дедалі більше робиться на кількісну та якісну оцінку екологічного впливу, енергетичної ефективності, соціальної інклюзії, дотримання трудових прав, гендерного балансу та участі підприємства в розвитку місцевих громад. Такі показники вже стали

вагомими критеріями доступу до фінансових інструментів — від банківських кредитів до міжнародної грантової допомоги [4].

У підсумку, аграрні підприємства, що системно впроваджують принципи екологічного та соціального управління у складі ESG-стратегії, демонструють вищу фінансову спроможність, готовність до модернізації, інституційну сталість та здатність бути повноцінними гравцями на ринку сталих інвестицій в умовах європейської інтеграції.

Список використаних джерел

1. Маренич Т. Смігунова О. Інтеграція ESG-стандартів у стратегію розвитку аграрних підприємств України. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach*. 2024. № 19. С.88-92. DOI: 10.54264/0103.
2. Sustainable banking and finance network. URL: <https://www.sbfnetwork.org> (дата звернення: 01.07.2025).
3. Система екологічного та соціального управління. Фонд розвитку підприємництва. URL: <https://bdf.gov.ua/wp-content/uploads/2024/11/BDF-ESMS-Manual-UKR-2024-Approved-M-Board-Website.pdf> (дата звернення: 05.07.2025).
4. 2024 G20 Sustainable Finance Report. G20 Brazil. URL: <https://surl.li/wugfkn> (дата звернення: 05.07.2025).

УДК 331.108.2

JEL Classification: I23, O33

Ковнір Д. А.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Полтавський державний аграрний
університет, м. Полтава

СИМПЛІФІКАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах цифрової трансформації заклади вищої освіти (ЗВО) України постають перед необхідністю оптимізації процесів управління людськими ресурсами. Індустріальна революція 4.0 вимагає ефективного